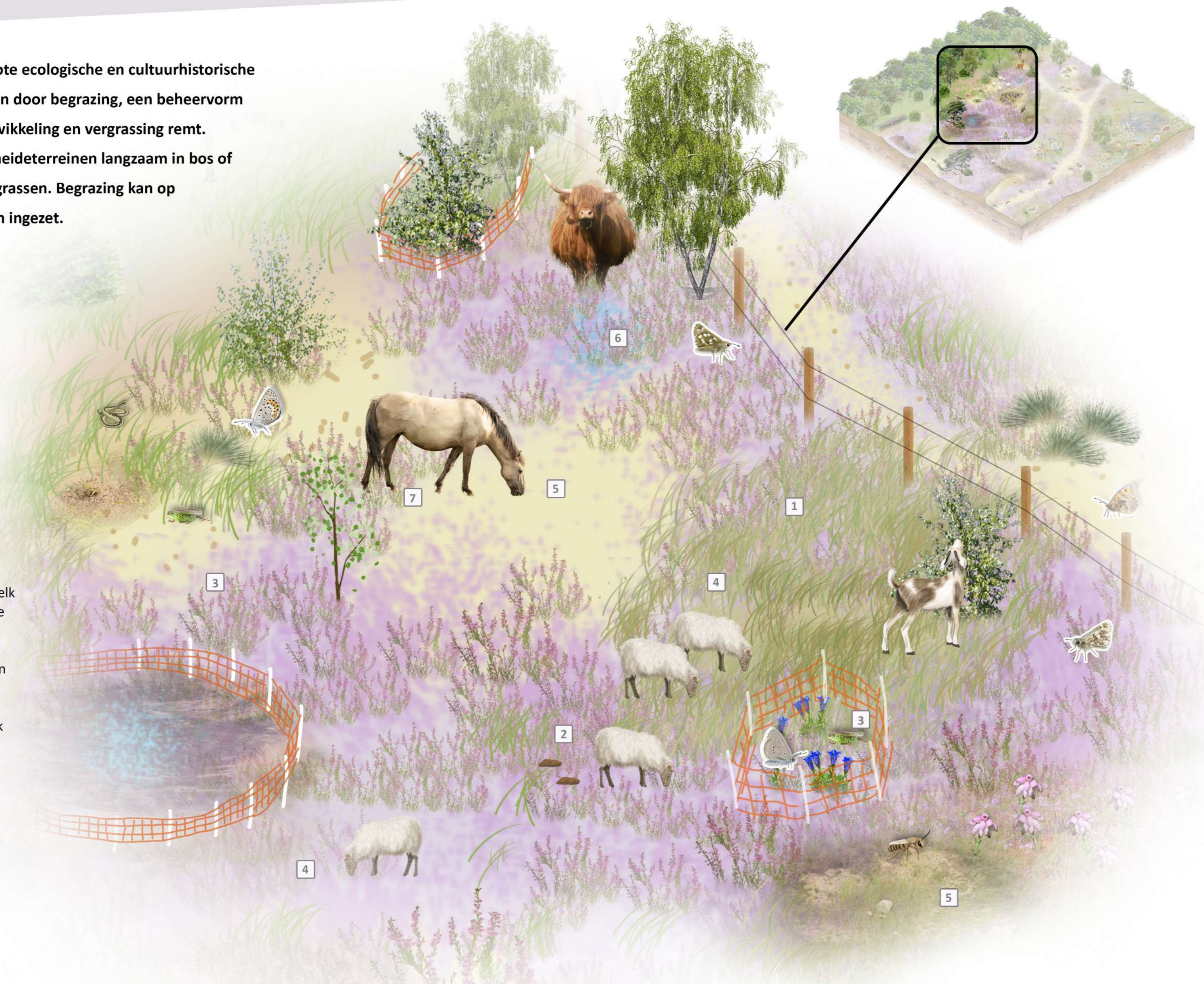

Beheerwijzer - begrazing van heide

Heide- en veenvlinders

Heideterreinen hebben een grote ecologische en cultuurhistorische waarde. Heide is mede ontstaan door begrazing, een beheervorm die op vele plekken de bosontwikkeling en vergrassing remt. Zonder begrazing veranderen heideterreinen langzaam in bos of wordt heide verdrongen door grassen. Begrazing kan op verschillende manieren worden ingezet.

1

Maatwerk

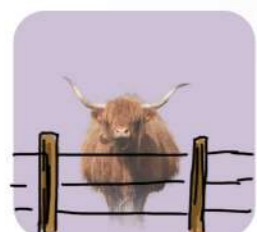
Begrazing is altijd maatwerk omdat elk terrein anders is. Denk hierbij aan de vochtigheid, oppervlakte, type vegetatie, groeiperiode en aanwezigheid van kwetsbare soorten zoals vlinders en reptielen. De ene soort heeft namelijk wel baat bij begrazing en de andere niet. Bedenk van tevoren welk doel je voor ogen hebt met de begrazing. Zowel op korte als lange termijn.

2

Nutriëntenverplaatsing

Zonder sturing verdelen de grazers de aanwezige voedingsstoffen binnen het begrazingsgebied met hun mest. Door te sturen kan worden voorkomen dat schrale terreindelen rijker worden door nutriëntenverplaatsing.

3

Vast of flexibel raster

Door middel van een raster kan begrazing worden gestuurd. Dit kan een vast of flexibel raster zijn. Zo kun je ook kwetsbare vegetatie uitrasteren om die te beschermen.

4

Variatie in begrazingsdruk

Door de begrazingsdruk plaatselijk of gedurende het jaar te variëren, ontstaat meer diversiteit. Op vergraste heide kun je drubegrazing toepassen. Plagstroken en veentjes kunnen (tijdelijk) worden ontzien.

5

Open plekken

Door rondlopende grazers en/of intensieve begrazing ontstaan open plekken in de vegetatie. Open plekken zijn geschikt om pioniervegetatie te laten ontwikkelen.

8

Monitoren

Kijk goed naar de ontwikkeling van de vegetatie en fauna in het terrein. Bij een warm of vroeg voorjaar kan eerder worden begraasd. Bij een warme en droge zomer kan de begrazingsdruk lager zijn dan bij een natte, groeizame zomer. Monitoring is cruciaal om zo nodig bij te kunnen sturen.

7

Soort begrazer

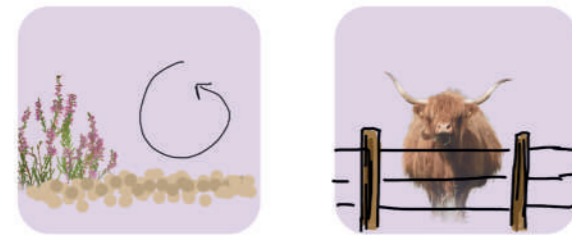
Paarden kunnen vegetatie korter afgrazen dan runderen. Schapen eten liever kruiden en kunnen goed tegen schrale omstandigheden. Geiten knabbelen vaak aan houtige gewassen of kruiden.

6

Periode en duur

De periode waarin wordt begraasd, heeft ook invloed op het gebied. Is er jaarrond begrazing of enkel in de zomer of winter? Houd hier ook rekening met de terreinomstandigheden in de verschillende jaargetijden. Oude en jonge heide dienen enkel kort te worden begraasd, vergraste heide kan langer worden begraasd.

Omdat ieder terrein anders is, is de beheermaatregel die je toepast, maatwerk. De juiste begrazingsvorm kiezen is daarom erg belangrijk voor goed heidebeheer. Met grazers houd je de vegetatie korter en jonger en rem je successie, maar zorg je ook voor open plekken en verdeling van voedingsstoffen. Daarnaast zorgt vee voor extra structuur in het terrein omdat het de vegetatie wel of niet eet. Vóór begrazing wordt toegepast zijn er een aantal punten om rekening mee te houden.

Bij het bepalen van de juiste begrazingsvorm is het belangrijk om het doel duidelijk te hebben. Zowel op korte als op lange termijn. Zo kijk je bijvoorbeeld naar welke terreinomstandigheden er binnen het gebied aanwezig zijn. Denk hierbij aan de vochtigheid, oppervlakte en type vegetatie. Uiteraard moet je ook rekening houden met de flora en fauna zoals amfibieën, insecten, reptielen, vogels en vlinders. De ene heidevlindersoort heeft behoefte aan een hogere begrazingsdruk dan de andere soort. De begrazingsperiode dient ook te worden afgestemd met de bloei van nectarplanten.

Bij begrazing zijn er twee verschillende typen: begrazing binnen een raster en gescheperde begrazing. Welke vorm van begrazing nodig is, hangt af van het doel. Zonder sturing brengen grazers de voedingsstoffen van rijkere plekken door middel van hun mest ook naar armere plekken. Door juiste inzet van rasters en/of gescheperde begrazing kun je deze effecten sturen. Met gescheperde begrazing is het mogelijk voedingsstoffen gericht in het terrein te verplaatsen.

Welke grazer het beste is in te zetten, hangt af van de doelen die men nastreeft. Gezien de verschillende graaspatronen is het combineren van verschillende grazers een mogelijkheid om een gebied structuurrijker te krijgen.

Elk type grazer heeft zijn eigen effect. Vaak worden runderen, paarden, schapen of geiten ingezet. In tegenstelling tot runderen kunnen paarden de vegetatie plaatselijk zeer kort afgrazen. Dit resulteert in een korte en open vegetatie. Schapen hebben het voordeel dat ze relatief goed tegen schrale omstandigheden kunnen. Geiten zijn weer geschikt om houtige vegetatie zoals bosopslag aan te pakken.

Blijf tijdens de begrazing altijd monitoren in het terrein en stuur bij waar nodig. Pas bijvoorbeeld het aantal dieren aan, gebruik tijdelijke rasters om dieren te sturen of maak gebruik van verschillende soorten grazers. Raster waar nodig kwetsbare populaties van plant- en diersoorten uit, zoals klokjesgentiaan, adder en nachtzwaluw.

GROOTVEE EENHEID

Voor natuurgebieden wordt de graasintensiteit vaak gespecificeerd met de term grootvee-eenheid, ook wel GVE. Hiervoor is de basis 1 volwassen rund gedurende 1 jaar, dit staat voor 1 GVE. De waarden van de andere dieren zijn aan die van het rund gerelateerd. Het aantal GVE van andere grazers is kleiner dan 1 aangezien deze dieren minder eten dan runderen.

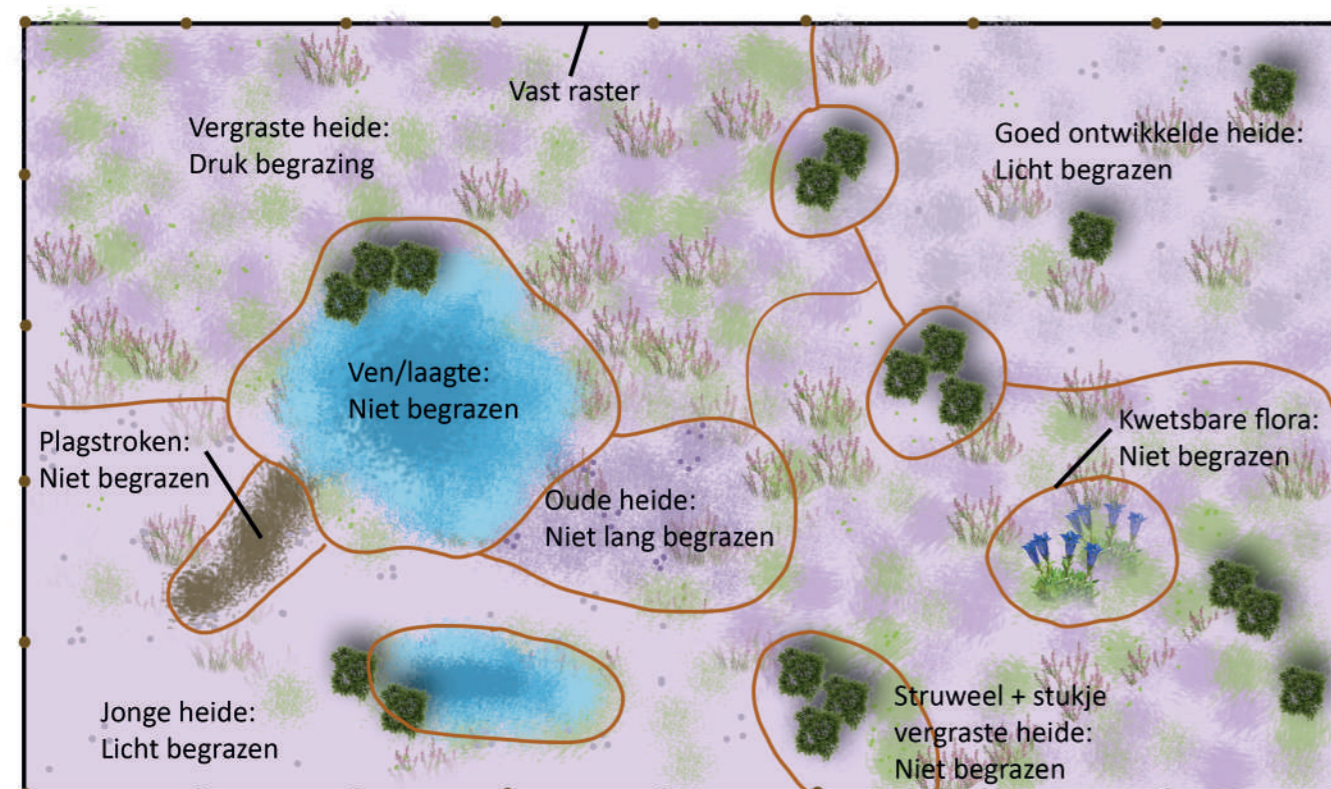
Waardes andere dieren:

Paard: 0,90 GVE

Schapen: 0,015 GVE

Geiten: 0,20 GVE

Per natuurtype (bijvoorbeeld droge of natte heide) kan worden gekeken naar wat de gemiddelde GVE per hectare is.

Door tijdelijk flexibele afrastering op specifieke plekken toe te passen, kunnen kwetsbare soorten of plekken worden beschermd.

